

Nr 2.

Ankom till riksdagens kansli den 1 februari 1934 kl. $\frac{1}{2}$ 5 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om epidemisjukvårdens och barnmorskeväsendets överförande till landstingens förvaltningsutskotts eller deras sjukvårdsavdelningars verkställighet och förvaltning samt om förste provinsialläkares inträde såsom självskriven ledamot av förvaltningsutskott eller dess sjukvårdsavdelning.

Andra lagutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft tre inom första kammaren väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen nr 5, 6 och 7, alla av herr *Källman*.

I motionen I: 5 har hemställts, att riksdagen måtte besluta att till gällande epidemilag av den 19 juni 1919 22 § foga följande bestämmelser:

»Landsting äger besluta, att förvaltningen av dess epidemisjukhus och de i denna lag för epideminämnd stadgade uppgifter må överlätas på landstingets förvaltningsutskott, eller, om sjukvårdsavdelning finnes, på denna.

Har landsting beslutat, såsom i föregående stycke sägs, är förste provinsialläkaren i länet självskriven ledamot i förvaltningsutskott eller sjukvårdsavdelning vid behandling av frågor enligt denna lag.»

I motionen I: 6 har yrkats, att riksdagen måtte besluta att till lag om anställande av distriktsbarnmorskor av den 28 mars 1919 2 § foga bestämmelser av följande lydelse:

»Landsting äger besluta, att dess förvaltningsutskott eller, om sjukvårdsavdelning finnes, denna skall hava skyldighet att fullgöra alla de åligganden, som enligt denna lag eljest tillkommer barnmorskestyrelse.

Har landsting beslutat, såsom i föregående stycke sägs, är förste provinsialläkaren i länet självskriven ledamot i förvaltningsutskott eller sjukvårdsavdelning vid behandling av frågor enligt denna lag.»

I motionen I: 7 har hemställts, att riksdagen måtte besluta att till lag om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus den 22 juni 1928 3 § foga ett nytt stycke av följande lydelse:

»Har landsting beslutat, att förvaltningen av dess epidemisjukhus' och barnmorskestyrelses uppgifter jämlikt lag om barnmorskeväsendet skall ankomma på förvaltningsutskott, är förste provinsialläkaren i länet självskriven ledamot av förvaltningsutskottet, eller, om sjukvårdsavdelning finnes, av denna.»

Beträffande de skäl, som åberopats till stöd för de i motionerna framställda yrkandena, får utskottet hänvisa till motionerna.

Enligt 39 § *lagen den 20 juni 1924 om landsting* skall landstinget å lagtima möte för tiden intill slutet av nästa lagtima möte utse ett förvaltningsutskott.

Förvaltningsutskottet tillkommer, bland annat, *att* handhava landstingets penningväsende, *att* hava överinseende över de för särskilda verkställighetsbestyr utsedda styrelser eller personers ekonomiska förvaltning och därjämte utöva den befattning med förvaltningen av landstingets anstalter och inrättningar, som enligt lag eller författning ankommer å förvaltningsutskottet, *att* avgiva förslag till inkomst- och utgiftsstat för landstinget samt *att*, i den mån annorlunda icke genom lag eller författning eller landstingets beslut föreskrives, verkställa beredning av övriga på landstingets handläggning ankommande ärenden.

Enligt 40 § första stycket antager landstinget reglemente för förvaltningsutskottet. I reglementet bestämmer landstinget det antal ledamöter jämte suppleanter för dem, varav utskottet skall vara sammansatt; dock må antalet ledamöter icke vara under fem eller över femton och antalet suppleanter icke utgöra mindre än hälften av ledamöternas antal.

Val av ledamöter och suppleanter i förvaltningsutskottet kan enligt 32 § ske enligt den proportionella valmetoden, om yrkande härom framställes av på visst sätt bestämt antal landstingsmän.

I reglementet för förvaltningsutskottet äger landstinget vidare enligt 40 § andra stycket bestämma, huruvida och i vilken omfattning de utskottet tillkommande bestyren skola fördelas å två eller flera särskilda avdelningar av utskottet. Där utskottet skall vara uppdelat på avdelningar, äger landstinget i reglementet föreskriva, att dessa avdelningar skola av landstinget utses genom särskilda val.

Förvaltningsutskotten i rikets 25 landsting hava för närvarande följande antal ledamöter: 5 ledamöter i 4 landsting, 7 ledamöter i 10 landsting, 9 ledamöter i 4 landsting, 10 ledamöter i likaledes 4 landsting, 12 ledamöter i ett landsting samt 14 ledamöter i 2 landsting.

Inom 10 landsting hava förvaltningsutskotten fördelats på avdelningar; ett förvaltningsutskott har delats i tre avdelningar, de övriga 9 i två avdelningar. Där fördelning i avdelningar ägt rum, handhar en avdelning hälso- och sjukvårdsärenden samt benämnes i allmänhet sjukvårdsavdelning eller sjukvårdsnämnd.

Enligt 1 § första stycket av *lagen den 22 juni 1928 om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus* [S. F. S. 302/1928, ändr. 13/1929 och 114/1932] åligger det landsting och stad, som ej deltagar i landsting, att för dem, som hava sin vistelseort eller hemort inom landstingsområdet eller staden, ombesörja anstaltsvård för sjukdom, skada och kroppsfel, i den mån icke annan drager försorg om sådan vård. I enahanda ordning bör anstaltsvård vid barns-börd ombesörjas. I tredje stycket av 1 § göres från huvudregeln det undantag, att vad i lagen stadgas icke skall gälla anstaltsvård, varom föreskrifter finnas meddelade i epidemilagen, samt ej heller anstaltsvård för sinnessjuka, sinnesslöa, fallandesjuka, kroniskt kroppssjuka eller konvalescenter.

I 3 § i 1928 års lag finnas bestämmelser om förvaltningsutskottets åligganden, i egenskap av en landstingets sjukhusberedning, utöver den i lagen om

landsting stadgade skyldigheten att för behandling i landstinget förbereda och i övrigt taga befattning med frågor rörande sjukhusväsendet. Vad som i paragrafen stadgats om förvaltningsutskottet skall, om detta är uppdelat på avdelningar, tillämpas å vederbörande avdelning av utskottet, i den mån ej enligt utskottets reglemente behandling av utskottet samfällt skall äga rum.

Sjukhus skall enligt 8 § förvaltas av en direktion, vilken utses av den — landsting eller kommun — som driver sjukhuset. Landsting äger besluta, att gemensam direktion skall finnas för flera sjukhus, för vilkas driftkostnad landstinget i sista hand helt ansvarar.

Beträffande epidemisjukvården gälla särskilda regler, upptagna i *epidemi-lagen den 19 juni 1919* [S. F. S. 443/1919, ändr. 156/1924]. För ordnande av allmänna sjukvården vid smittsamma sjukdomar skall enligt 16 § varje landstingsområde utgöra ett epidemidistrikt. Stad, som icke deltagar i landsting, utgör eget epidemidistrikt. Slutligen äger Konungen för särskilt fall medgiva, att stad, som deltagar i landsting, må utgöra eget epidemidistrikt. Handhavandet av epidemidistriktets angelägenheter tillkommer (17 §) i stad, som utgör eget epidemidistrikt, stadsfullmäktige, samt å annan ort landstinget. Varje epidemidistrikt skall äga tillgång till epidemisjukhus (18 §). Förvaltningen av epidemisjukhus tillkommer enligt 19 § i stad, som utgör eget epidemidistrikt, hälsovårdsnämnden, och å annan ort en för epidemidistriktet tillsatt epideminämnd. Sådan epideminämnd skall bestå av förste provinsialläkaren i länet som självskriven ledamot samt tre inom epidemidistriktet bosatta personer, vilka väljas av landstinget för en tid av fyra kalenderår. För de valda ledamöterna skall landstinget för samma tid utse lika antal suppleanter. Närmare bestämmelser angående epideminämndens åligganden lämnas i 20—22 §§.

I fråga om barnmorskeväsendet i riket finnas bestämmelser meddelade i *lagen den 28 mars 1919 om anställande av distriktsbarnmorskor m. m.* [S. F. S. 138/1919, ändr. 238/1926]. 1 § i denna lag stadgar, att riket för tillgodoseende av barnaföderskors behov av förlossningshjälp skall vara indelat i barnmorskedistrikt, vart och ett med en fast anställd distriktsbarnmorska. Distriktsindelningen skall fastställas av medicinalstyrelsen. Denna styrelse äger medgiva, att stad och närbelägen mindre landskommun på vissa villkor får undantagas från distriktsindelningen. Inom varje landstingsområde och i varje stad, som ingår i distriktsindelningen men ej deltagar i landsting, skall enligt 2 §, på landstingets eller stadens bekostnad, finnas en barnmorskestyrelse. Denna skall hava till uppgift att handlägga ärenden rörande barnmorskeväsendet inom landstingsområdet eller staden. Barnmorskestyrelse inom landstingsområde skall bestå av förste provinsialläkaren eller dennes ställföreträdare som självskriven ordförande samt två av landstinget för fem år i sänder utsedda ledamöter jämte enahanda antal för samma tid utsedda suppleanter. Närmare bestämmelser i fråga om barnmorskestyrelsernas verksamhet skola enligt 2 § sista stycket i lagen utfärdas av Kungl. Maj:t. I detta avseende har utfärdats *Kungl. Maj:ts reglemente för barnmorskestyrelserna i riket den 21 november 1919* [S. F. S. 799/1919, ändr. 386/1926 och 174/1931].

Förslag till gällande lag om landsting utarbetades av de s. k. *kommunalförfattningssakkunniga*, som avgåvo betänkande i detta ämne den 31 januari 1923 [S. O. U. 1923: 18].

I detta betänkande anförde de sakkunniga bland annat följande:

Landstingens största och viktigaste förvaltningsgren, sjukvårdsinrättningarna, är uppdelad på ett stort antal förvaltningsområden, i allmänhet ett för varje inrättning, vilkens angelägenheter handhas av en särskild, för densamma utsedd direktion eller styrelse. Ett undantag från denna uppdelning utvisar epidemiväsendet, vars ledning enligt epidemilagen koncentrerats till en för epidemidistriktet gemensam epideminämnd. I avseende å andra förvaltningsgrenar än den egentliga sjukvården tillämpas i allmänhet ett decentraliserat system med särskilda styrelser för de olika anstalterna. I det huvudsakliga bör denna decentralisationsprincip i avseende å landstingens förvaltning hägnas och decentralisationssystemet sålunda vidmakthållas. Men härmed låter sig väl förenas, att en central kontrollapparat anordnas, varmedelst landstingen genom sina förtroendemän kunna öva uppsikt över den ekonomiska förvaltningen vid anstalterna. — Uppmärksamheten bör riktas på angelägenheten av att den dualism undanröjes, som uppkommit därigenom, att epidemiärendena genom epidemilagen undandragits förvaltningsutskottets myndighet. Förvaltningsutskottet bör enligt de sakkunnigas mening jämväl vara epideminämnd. I syfte att bereda utrymme för, bland annat, den förvaltning i avseende å epidemivården, som utövas av epideminämnden, men som i stället bör anförtros åt förvaltningsutskottet, har i lagförslaget bland utskottets åligganden införlivats en bestämmelse [som inflöt i lagen i 39 §] av innehåll att förvaltningsutskottet tillkommer att »därjämte utöva den befattning med förvaltningen av landstingets anstalter och inrättningar, som enligt lag eller författning ankommer å förvaltningsutskottet». Denna bestämmelse — som förutsätter, att epideminämndens åligganden genom ändring i epidemilagen överflyttats på förvaltningsutskottet — bereder ock utrymme för att, bland annat, gemensam upphandling till samtliga sjukvårdsanstalterna kan i lämplig utsträckning verkställas, en anordning som flerstädes redan vidtagits och visat sig medföra besparingar.

Förslag till lag om landsting framlades för 1924 års riksdag i proposition nr 188. I statsrådsprotokollet i ärendet fanns intaget, bland annat, medicinalstyrelsens utlåtande över kommunalförfattningssakkunnigas förslag. *Medicinalstyrelsen* hade granskat förslaget med hänsyn till landstingens sjukvårdande verksamhet samt i stort sett godtagit de principer, på vilka förslaget byggd. I övrigt hade medicinalstyrelsen framfört önskemål, att den medicinska sakkunskapen måtte komma till sin rätt vid sjukvårdsärendenas förberedande handläggning. Medicinalstyrelsen hade anført bland annat:

Att ärenden, som för närvarande handhas av epideminämnden, fortfarande böra handhas av samma nämnd, synes medicinalstyrelsen synnerligen lämpligt. De uppdrag, som enligt epidemilagen tillkomma denna nämnd, äro nämligen i flera avseenden av den art, att de icke kunna tillfredsställande lösas utan förste provinsialläkarens intima deltagande i ärendenas behandling. Epidemilagen har också i riktig insikt härav gjort förste provinsialläkaren till självskrivnen ledamot av denna nämnd, en ställning, som icke lär beredas honom i förvaltningsutskottets avdelning för hälso- och sjukvårdsärenden. Styrelsen förutsätter, att någon ändring i barnmorskestyrelsens och distriktssköterskestyrelsens befogenheter icke skulle vidtagas.

Därest landstinget bestämmer, att förvaltningsutskottet skall arbeta på avdelningar, synes vikten av att den avdelning, som handhar hälso- och sjukvårdsärendena, tillgodoses med tillbörlig sakkunskap, vara så stor, att ledamöterna av denna avdelning i varje fall böra utses genom särskilt val av landstinget. Till ledamöter av förvaltningsutskottet kunna utses även personer utom landstinget. Därigenom synes möjlighet förefinnas att, därest ej medicinsk sakkunskap redan förefinnes inom landstinget, tillförsäkra utskottets sjukvårdsavdelning sådan sakkunskap, vilket otvivelaktigt skulle vara till stor fördel för avdelningens arbete.

Under alla förhållanden synes förvaltningsutskottet, respektive dess sjukvårdsavdelning vid behandling av frågor rörande länets hälso- och sjukvård böra hava tillfälle att rådfråga förste provinsialläkaren i länet, vilken därför bör äga rätt att närvara vid utskottets respektive avdelningens sammanträden i frågor, som falla inom hans verksamhetsområde, och därvid avgiva yttrande.

Föredragande departementschefen, statsrådet Malm, anförde i propositionen nr 188/1924, i sammanhang varmed ändring i epidemilagen icke föreslogs, i fråga om förvaltningsutskottets befogenheter, bland annat:

Då förvaltningsutskottets överinseende över de olika sjukhusstyrelsernas och andra lokala styrelsernas förvaltning enligt 39 § skall inskränka sig till den ekonomiska sidan av förvaltningen, medan däremot sagda styrelser i huvudsak allt fortfarande skola ensamma handhava dem nu anförtrodd sjukhusförvaltning m. m., hade departementschefen icke funnit tillräckliga skäl föreligga att, såsom medicinalstyrelsen påyrkat, bereda förste provinsialläkare ovillkorlig rätt att närvara i utskottet vid behandling av frågor, som angå sjukvård.

I fråga om 39 och 40 §§ i lagen om landsting antog riksdagen utan ändring propositionens förslag.

De sakkunniga, som jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 12 mars 1929 tillkallats för att inom socialdepartementet biträda med utredning rörande den slutna kroppssjukvården i riket (Statens sjukvårdskommitté), hava icke uppdrag att utreda de frågor, som i förevarande motioner beröras.

Enligt utskottets mening synes det förtjäna komma under övervägande, huruvida ändringar böra vidtagas i gällande lagbestämmelser på de områden, varom i motionerna är fråga. Anledning synes sålunda finnas att verkställa en utredning, huruvida landstingen alltjämt böra vara förhindrade att från epideminämnd och måhända även från barnmorskestyrelse kunna överflytta de uppgifter, som enligt gällande lag åligga dessa, å landstingens förvaltningsutskott eller, om särskild sjukvårdsavdelning finnes, å denna. Att förvaltningsutskottet eller dess sjukvårdsavdelning i händelse av en sådan utvidgning av verksamhetsområdet genom särskilda bestämmelser bör beredas tillfälle att i annan form än hans insättande såsom självskriven ledamot kunna tillgodogöra sig förste provinsialläkarens sakkunskap torde böra beaktas vid utredningen.

Utskottet.

Utskottet får fördenskull hemställa,

att riksdagen, i anledning av de förevarande motionerna I: 5, 6 och 7, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl.

Maj:t ville verkställa utredning huruvida och på vad sätt ändringar i nu gällande lagar och författningar böra vidtagas i syfte att bereda landsting möjlighet att från epideminämnd och måhända även från barnmorskestyrelse överflytta dem åliggande uppgifter å landstings förvaltningsutskott, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan giva anledning.

Stockholm den 1 februari 1934.

På andra lagutskottets vägnar:

K. G. WESTMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *K. G. Westman, Frändén, Sam Larsson, Gustaf Tamm, P. Sandström, Norman, Olof Carlsson* och *Forsslund*;

från andra kammaren: herrar *Hage, Olovson* i Västerås, *Gardell* i Gahns* och *Sandström* i Nyland, fru *Nordgren* samt herrar *Lindberg* i Stockholm, *Hillgård** och *Sandberg.**

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.